

KULJEN ROSOISTA POLKUA

TUULI TUOMINEN

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Elokuvan ja animaation koulutusohjelma | Elokuva

2017 | 25

Vesa Kankaanpää

Tuuli Tuominen

KULJEN ROSOISTA POLKUA

Käsittelen opinnäytetyössäni taiteen vaikutusta maailmaan ja ihmiseen. Ammentaen omista kokemuksistani nostan esiin kysymyksiä jotka ovat mietityttäneet minua vuosia, kuten mitä taide on, miksi sen tekeminen on tärkeää ja mitä taiteella on tarjottavana.

Pohdin myös nyky-yhteiskunnan suhdetta taiteeseen. Mietin kuinka kouluissa käsitellään luovuutta, millaisessa arvossa sitä pidetään ja millainen vaikutus sillä on lapsiin. Tuon ilmi tekijöitä jotka mielestäni vaikuttavat luovuudesta etääntymiseen sekä empatian kasvavaan puutokseen.

Käsittelen luovuuden virtaamista ja taiteen tekemistä. Kuinka teos alkaa elämään omaa elämäänsä kun uskallamme päästää siitä irti, tai kuinka aikoinaan uskottiin taiteilijoilla olevan oma henkiolento jolta taiteilija sai teokset, toimien vain kanavana tuodessaan ne tähän maailmaan.

Päädyn uskomukseen että maailmamme elää kriisissä, joka aiheuttaa toisistamme eristäytymistä. Painotan luovuuden tärkeyttä ja sen merkitystä, taiteen toimiessa työkaluna omien tunteiden käsittelyssä sekä yhteyden rakentamisessa toisiin ihmisiin.

ASIASANAT:

taide, luovuus, genius, kasvu, empatia, raha, talous, tunteet

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Department of film and media | Film arts

2017 | 25

Vesa Kankaanpää

Tuuli Tuominen

I WALK THIS ROUGH PATH

In this thesis I discuss the impact of art on the world and the human being. Using my own experiences as a basis, I raise questions as what is art, why making it is important and what does it have to offer.

I also examine the relationship between modern society and the arts. I reflect on how schools promote creativity, if it is valued enough and how does that affect the children. I ponder on some factors that may affect on the detachment from creativity and the growing lack of empathy.

This text discusses the flowing of creativity and the ways of making art. How an artwork starts living its own life after we dare to let it go, or how in the past artists were believed to have a *genius*, who helped in bringing the works into this world.

These reflections result in the belief that our world is in crisis, which causes us becoming more isolated from each other. I emphasize on the importance of creativity, the arts being a medium for dealing with emotions and building a connection with others.

KEYWORDS:

art, creativity, genius, growth, empathy, money, feelings

SISÄLLYSLUETTELO

ALUKSI	5
TAITEEN LAHJA	6
FANTASIA	6
SANOIKSI PUKEMATTOMISSA	7
TAIVAALTA SYÖKSYVIÄ RUNOJA	8
YHTEISKUNNAN NÄKYMÄTÖN KÄSI	10
LAHJATTOMAT	10
VIRHEET	13
POLKU KOHTI VAPAUTUMISTA	14
MUSTIKKAMETSÄ	16
ANTAUTUMINEN	17
ROSOISET POLKUNI	17
HUMMERIT KUORESSA	19
MINUSTA SINUUN	22
LÄHDELUETTELO	24
KUVALUETTELO	25

ALUKSI

*"Itselläni on usein paitsi kuvitelma, myös tunne tekstistä, esseestä, joka on sisälläni, valmiina, ikään kuin olisin muotti, jossa teos valetaan. Tuollaiset tekstisikiöt ovat kuin mykkiä, hyöänsuopia riivaajia, jotka tahtovat tulla manatuiksi pois."*¹

- Antti Nylén

Taide on ollut minulle aina maaginen sana. Kauneudella ja mystisyydellä latautunut käsite. Näin ei kuitenkaan ole ollut kaikille ympärilläni oleville ihmisille. Minun on pitänyt ponnistella ja luottaa itseeni, jotta voisin kulkea kohti haluamaani tulevaisuutta. On pitänyt kamppailla omien totuuksien ja muun maailman käsitysten keskellä. Ymmärtää, uskotella ja selitellä miksi ja miten voin tehdä taidetta.

Siksi halusin tässä opinnäytetyössäni käsitellä taiteen merkitystä ja vaikutusta maailmaan sekä ihmisiin. Miksi luovuutta pidetään lahjana, eikä luonnollisena osana ihmistä? Mitä hyötyä taiteesta voi olla ja kuuluuko sen olla hyödyllistä?

Käsittelen ajatusta taiteen *saamisesta*, ennemmin kuin sen tekemisestä. Yhteydestä kenties toisiin maailmoihin, joissa taiteilija on pelkkä kanava. Väistämättä pohdin myös taiteen käsitystä nyky-yhteiskunnassamme, koska sillä on ollut suuri merkitys omissa pyrkimyksissäni antautua taiteelle.

Ponnistaen henkilökohtaisista kokemuksistani pureudun luovuuteen ja sen mahdollisuuksiin. Käsittelen mitä vaikutuksia taiteella on ollut minuun ja mitä mahdollisuuksia sillä on tarjottavana koko ihmiskunnalle.

En pyri hakemaan vastauksia, saatikka totuuksia. Ainoa tarkoitukseni on syventyä luovuuden mystiikkaan ja antaa virtausten viedä mukanaan.

¹ Nylén 2010.

TAITEEN LAHJA

FANTASIA

Istuimme autossa. Isäni oli hakenut minut koulusta. En tiedä mistä keskustelu alkoi, tai edes mistä keskusteltiin, muistan vain sanoneeni: "En tahdo olla todella rikas, herätä joka aamu ja mennä töihin josta en pidä. Haluan että minulla on tarpeeksi rahaa että saan syödäkseni, ja herätä joka aamu ajatellen kuinka ihanaa työtä saan tehdä". Uskon se olleen jo tieto siitä, että taiteen tekeminen on suuntani.

Vuosien ajan olen pohtinut mitä taide itsessään on, mitä sen tekeminen merkitsee ja miksi minä saan tehdä taidetta ja elää sillä. Miksi minulla olisi oikeus elää luovuuteni fantasioissa?

"Ja jos laulajat ja tanssijat ja huilunsoittajat tulevat, ostakaa heiltäkin heidän lahjojaan. Sillä hekin keräävät hedelmiä ja suitsutusta ja se, mitä heillä on tarjottavaa, vaikkakin se on unelmista kudottu, on ruokaa ja vaatetta sielullenne."

- Khalil Gibran

Näitä sanoja lukiessani koin ensimmäistä kertaa täydellisen luvan toteuttaa unelmiani. Tämän suorituskeskeisen kulutusyhteiskunnan kahleissa kamppailin pitkään ajatusteni kanssa, mitä hyötyä taiteen tekemisestäni voisi olla? Onko se itsekkyyttä, jos nautin toisen ihmisen kylvämistä siemenistä ravinnokseni, samaan aikaan kun täytän päiväni rustaamalla runoja paperille?

Ei. Se ei ole itsekkyyttä. Aloin vuosien mittaan käsittää taiteen tärkeyden sekä tarkoituksen. Kuten Gibran toteaa, 'se on ruokaa ja vaatetta sielullenne'. Ilman taidetta sielumme kuihtuisivat alastomina kuoliaiksi ja jäljelle jäisi vain onttoja ihmiskuoria, jotka kulkisivat tämän maan päällä ilman todellista suuntaa tai päämäärää. Niin kuin melkein on käynytkin.

SANOIKSI PUKEMATTOMISSA

Eli mitä taide on? Tuntuu mahdottomalta ja oikeastaan tyhjältä kysymykseltä, aivan liian keveältä siihen nähden mitä minulle tuo käsite kantaa sisällään. Siksi uskon, että olisi aivan turhaa yrittää selittää tai rationalisoida taidetta itseään. Tavoitteenani on ennemminkin pohdinta, sen tekemisen ja tuotoksen mietintä sanallisesti, ehkä oodi elämän mystiikalle.

Olenkin kuullut monen taiteilijan ilmaisevan mielipiteensä siitä, kuinka turhaa on yrittää pukea sanoiksi itse taidetta. David Lynch on sanonut turhautuvansa, kun häntä pyydetään kertomaan tekemästään elokuvasta, sillä "elokuva itsessään on se kertominen". Muistan myös, kuinka opiskellessani Voionmaan opistolla siellä kävi eräs nuori valokuvaaja vierailevana luennoitsijana. Hän näytti meille valokuviaan ja sanoi valokuvaavansa siksi, ettei osannut pukea niitä asioita sanoiksi. Silloin en ymmärtänyt mitä hän tarkoitti. Ajattelin, että hän ei tiedä mitä tekee, kun ei kerran osaa sanoa kertoa siitä. Vasta myöhemmin ymmärsin, että hän olikin löytänyt keinon jolla ilmaista ne tunteet, jotka eivät ole sanoiksi puettavissa.

"Koin, että yksittäisiä teoksia on edes turha yrittää vangita sanoiksi. Sen sijaan niitä on mahdollista lähestyä sanojen avulla, kirjoittaa niiden ympäriltä. Voi kutoa hämähäkin tavoin seittejä niiden ympärille ja toivoa, että saalis tarttuisi (edes osittain) pyydykseen. [...] 'Vaikka hämähäkki kutoisi verkkonsa kuinka tiheäksi tahansa, aukot jäävät kudokseen. Ne ovat merkkejä asioista, joita ei voi pyydystää sanalliseen tai kuvalliseen kudokseen, mutta ovat silti läsnä, tyhjinä aukkoina. Analysoimattomat aukot eivät myöskään tee seittiä epätäydelliseksi, päinvastoin, aukot ovat oleellinen osa sitä.'"²

Tunteissa on mielestäni samaa kuin teoksissa, niitäkin on turha yrittää vangita sanoiksi. Voimme yrittää kuvailla miltä ne fyysisesti tuntuvat, mutta aina säilyy ne hämähäkinseinin aukot, joita emme kykene ilmaisemaan sanallisesti. Ainoa tapa ymmärtää ne, on tuntea ne itsekin. Siinä piilee mielestäni suuri osa taiteen taikuutta ja selittämättömyyttä. Ehkä taide on tunteiden kieli.

² Mäkelä 2003, 11.

TAIVAALTA SYÖKSYVIÄ RUNOJA

”Maalari asettuu maalattavan seinän eteen, sivelee sitä, löytää muhkuroita jotka tuntuvat kuonolta tai silmältä, joka yrittää tunkeutua niiden ja meidän maailmamme välissä olevan kalvon läpi. Jokin valtaa maalarin, panee häneen vauhtia, ja koska tässä yhteiskunnassa ollaan yhteydessä toiseen todellisuuteen, on aivan luontevaa tulkita maalarin keskittyminen ja inspiraatio siten, että maalaavaa kättä ohjaakin joku toinen.”³

Kuva 1. Kalliomaalaus, Lascaux'n luola, Ranska.

Ystäväni ja valokuvataiteilija Miina Puolitaival oivalsi kerran, että valokuva ei ole jotain mitä hän itse ottaa, vaan se on pikemminkin kuin lahja, joka hänelle annetaan. Myös kirjailija Elizabeth Gilbert on puhunut siitä kuinka jutellessaan runoilija Ruth Stonen kanssa, tämä oli kertonut ”runojen saapumisesta”. Stone kertoi olleensa nuorena tyttönä pellolla töissä, kun hän oli tuntenut, kuinka runo tulee häntä kohti kuin myrsky tai salama. Hän oli ruvennut juoksemaan kohti taloaan peläten, että runo kiittää hänen ohitseen ennen kuin hän kerkeää tallentaa sen paperille. Juuri kun hän sai paperin ja kynän käteensä, oli runo iskenyt hänen kohdalleen ja Stone oli saanut sanat kirjattua ylös. Näin kävi useita kertoja. Joskus hän ei kerennyt taloon ajoissa, jolloin hän kertoi nähneensä kuinka runo jatkoi matkaansa peltojen ylitse, etsien ”jotain toista runoilijaa”.⁴

Tämä käsitys taiteen ”saamisesta” ei ole laisinkaan uusi. Itseasiassa käsitys siitä, että luovuus on peräisin ihmisestä itsestään, on joidenkin lähteiden mukaan saanut alkunsa Renessanssin aikoihin. Sen sijaan muinaisessa Kreikassa ja Roomassa ei uskottu luovuuden tulevan ihmisestä, vaan tulevan *ihmiselle*. Taiteilijoilla (kuten muillakin ihmisillä) oli oma *genius*, tietynlainen henkiolento, joka auttoi luovuuden kanavoimisessa

³ Lundberg 2010, 94.

⁴ Gilbert 2009.

tähän maailmaan. Tästä syystä taiteilijat pysyivät useimmiten nöyrinä sekä järjissään. Nöyrinä siksi etteivät voineet ottaa kokonaisvaltaista kunniaa teoksistaan. Toisaalta järjissään siksi, että jos tuotos sattui olemaan erittäin epäonnistunut, se ei ollut täysin taiteilijan oma syy – hänen oli helppo vedota siihen, että oma *genius* oli vähän lattea.⁵

*Taiteilijan osa on nöyrä. Hän on pohjimmiltaan pelkkä kanava.
– Piet Mondrian*

Ulla-Lena Lundberg käsittelee teoksessaan *Metsästäjän hymy* kallio- ja luolataiteen maailmoja. Mistä taideteokset ovat saaneet alkunsa, ja mistä ne kertovat. Mielettömän kiehtovissa analyysiseissään hän kertoo myös samanistisesta maailmankuvasta, sekä transseissa olevista maalareista. Siltä minustakin tuntuu toisinaan taidetta luodessani, kuin olisin transsissa, kuin jokin mystinen ja pyhä olento toisi tähän maailmaan kauttani jotain suurempaa ja merkityksellisempää. Jotain mitä epätoivoisesti tarvitsemme irtautuaksemme skeptisyytemme kahleista.

”Kaikenlaiset teosten ideat ovat jo olemassa ikään kuin henkiolentoina ja ne vain ottavat jonkun ihmisen välikappaleekseen, jotta tämä kirjoittaisi ne ylös.”⁶

⁵ Gilbert 2009.

⁶ Simes 2017 (Gilbert 2009).

YHTEISKUNNAN NÄKYMÄTÖN KÄSI

LAHJATTOMAT

*Jokainen lapsi on taiteilija, ongelma onkin pysyä taiteilijana kasvettaessa aikuiseksi.
– Pablo Picasso*

Olen aina rakastanut musiikkia. Olen myös vuosien varrella löytänyt itsestäni tukahdutetun halun laulaa, käyttää ääntäni. Olen kokeillut useita eri soittimia, mutta vasta kun olen antanut äänelleni mahdollisuuden vapautua, olen ymmärtänyt sen olevan minulle tarkoitettu soitin. Välillä turhauttaa se, etten ole aiemmin aloittanut laulamista. Miksi en ole? En ole uskaltanut. Minusta on valokuva kun olen noin seitsemän vuotias, istun ruokapöydän ääressä ja laulan suu ammollaan vihko kädessä "Joulupuu on rakennettu" - laulua. Muistan sen lauluvihon hyvin. Silloin vielä uskalsi, lauloi koska halusi.

Sitten alkoi pikkuhiljaa tukahduttaminen. Yhtä kirkkaana on säilynyt muisto musiikkitunnilta ala-asteella. Opettaja soittaa pianoa ja koko luokka laulaa yhdessä. Laulu keskeytetään koska jollain on erityisen hyvä ääni. Se oli viilto sydämeen, kun yksi tytöistä otettiin luokan eteen ja "valittiin laulajaksi". Ei sen vuoksi, että sen olisi pitänyt olla minä, että olisin ollut kateellinen ja katkera. Vaan sen vuoksi, että se oli ensimmäinen kerta kun annettiin ymmärtää, että toisilla on lahja ja muilla ei.

Tällainen valikointi oli peruskäytäntöä meidän koulussamme. Tämä kyseinen opettaja valitsi myös meitä vuotta nuorempien luokalta yhden oppilaan, joka oli erityisen hyvä laulamaan. Nämä kaksi tyttöä lauloivat sitten kaikissa koulun juhlissa ja tapahtumissa, kun me muut saimme kuunnella ja harmitella ettemme olleet syntyneet samoilla lahjoilla.

En missään nimessä tarkoita että olisi väärin huomioida kuinka lahjakas jokin lapsi on, mutta tulisi olla yhtä tärkeää rohkaista myös muiden lasten luovuutta. Jos tarkoitus on opettaa, niin opettakaamme lapsia löytämään oman äänensä. Sillä kuten sanottu, äänikin on soitin ja parhaiten se soi, kun se soi syvältä sielusta. Siksi myös nämä "valitut" tytöt joutuivat kärsimään tästä asetelmasta. Kyseiselle musiikinopettajalle se oli selkeästi enemmän managerin leikkimistä kuin lahjakkaan lapsen rohkaisua. Nämä tytöt eivät kasvaneet käyttämään lahjojaan omaperäisesti, ammentaen omista kokemuksistaan ja omasta tietoisuudestaan. Nämä tytöt kasvoivat musiikillisesti imitoimaan muita laulajia, tuottamaan mitä on jo tuotettu, "olemaan tähtiä".

Tämä juontuu mielestäni siitä ajattelusta, että *genius* on ihmisessä itsessään. Kun taiteesta on tehty yhden ihmisen ansiota, on myös taiteilijoista tehty esiintyjä, sanan pinnallisessa merkityksessä. Ei ole enää niin väliä taidoilla, vaan sillä kuinka esittelet niitä taitojasi. Etenkin musiikissa tuntuu monesti olevan tärkeämpää muusikon karisma ja

vetovoimaisuus kuin itse musiikki. Kaupallisen musiikin maailmaan vilkaistessa tästä ei ole epäilystäkään.

Palaten omiin kokemuksiini, viilto sydämessä haihtui nopeasti vaikka jälkensä jättikin. Kyse ei ole siitä että olisin jäänyt jotain suremaan tai murehtimaan, ennemminkin kyse on siitä, että mahdollisuuksiani tulevaisuuden kannalta kavennettiin. Myöhemmin yritin monesti kokeilla, olisiko minulla vielä mahdollisuuksia laulamiseen, mutta lähes aina ne kumottiin. Uskalsin ainoastaan laulaa läheisimpien ystäväni seurassa. Ystäväni olivat kuitenkin kokeneet samanlaista luovuuden tukahduttamista, joten oli mahdotonta tukea toisiamme yrityksissämme vapautua. Jos opimme lapsesta asti hyssyttelemään innokasta taiteilijaa sisällämme, on ymmärrettävää että hiljennämme myös muiden ujoja pyrkimyksiä luovuuden pariin.

*"Varhaisten teosten arvioiminen on itseräökkäystä, joka saa monia muotoja: teoksia verrataan mestareitten töihin, alistetaan ennenaikaiselle kritiikille ja esitellään hyperkriittisille ystäville. Toisin sanoen aloitteleva taiteilija suorittaa taidokasta masokistista rituaalia."*⁷

En kuitenkaan onnistunut hiljentämään kokonaan ääntä sisälläni. Soitin ja lauloin yksin, kunnes uskaltauduin vähän vanhempana uudelleen laulamaan jonkun kuullen. Siitä lähtien olen muiden ihmisten tukemana päässyt kehittymään äänessäni ja ymmärtänyt, kuinka tämä soitin on minulle yhtä tärkeää kuin ilma jota hengitän.

Jos rajoitat vaihtoehtosi vain sellaiseen, joka tuntuu mahdolliselta tai kohtuulliselta, katkaiset yhteyden siihen, mitä todella haluat, ja jäljelle jää vain kompromissi.
– Robert Fritz

Eilen pienen pieni kirjoitus jonkun rakennuksen seinällä ilahdutti mieltäni. Sana "mahdotonta" englanniksi, *impossible*, kertookin itse olevansa mahdollinen: *I'm possible*. Rakastan tällaisia sanaleikkejä, koska kuuntelemalla mitä sanoilla on meille kerrottavana näennäisen merkityksensä taustalla, voimme muuttaa käsityksiämme itsestämme ja tästä maailmasta.

Kouluissa meiltä monesti rajataan luovaa osaamista sen sijaan että sitä laajennettaisiin. Opetuksessa vallitsee tietynlainen hierarkia. Päällimmäisenä ovat matematiikka ja kielet, sitten tulevat humanistiset tieteet, ja aivan pohjalla ovat taiteet. Myös taiteiden suhteen on olemassa hierarkia. Musiikille ja kuvataiteelle annetaan enemmän arvoa kuin teatterille ja tanssille. Tämä sama kaava toistuu ympäri maailman.⁸

Luovuudelle ei anneta sijaa saatikka suurempaa merkitystä nyky-yhteiskunnassamme. Sitä pidetään turhana, mitään todellista hyötyä tuottamattomana harrastuksena. Kuten eräs "taiteilijaksi, mutta oikeassakin ammatissa olevaksi" itseään kutsunut henkilö, joka

⁷ Cameron 1992, 61.

⁸ Robinson 2006.

kehottaa nettikeskustelussa taideopiskeluihin pyrkivää nuorta hankkimaan oikean ammatin ja pitämään taide harrastuksena, sillä muuten valmistuu kortistoon vailla mahdollisuutta uraan tai edes inhimillisiin tuloihin.⁹ En lähde tässä tapauksessa syventymään työllistymiskuvioihin taiteeseen liittyen, sillä työllistyminen ei tunnu olevan kovin taattua enää millään aloilla. Mutta tämä kuvastaa asenteita jotka pyörivät taiteen ympärillä. Suurin osa keskustelusta taiteeseen liittyen keskittyy nimenomaan työmahdollisuuksiin, vaikka sillä ei loppupeleissä ole mitään tekemistä luovuuden kanssa.

Meidät etäännytetään hyvin pienestä asti omasta luovuudestamme sekä intuitiomme käytöstä. Täytyy ryhdistäytyä, lakata rakentamasta pilvilinnoja sekä oltava ”realistinen” oman tulevaisuutensa kannalta. Oma tulevaisuus täytyy turvata, ja se on mahdollista ainoastaan tekemällä kovaa työtä ansaitakseen rahaa. Meillä on jatkuva tarve määrittää itseämme ja toisia. Perinteisemmät kysymykset sukujuhlissa ovat: *Oletko saanut opiskelupaikan? Oletko saanut töitä?* Myös tavatessamme uuden ihmisen, puuduttavuuteen asti kuultu kysymys kuuluu: *Mitäs sä teet?* Eivätkä ne lopu siihen. Siinä tapauksessa että olet päätenyt taidealoille, rohkeuttasi seurata omia unelmia ihaillaan. Mutta taidealallekin valmistuttuasi joudut kilpailemaan opiskelutovereittesi kanssa siitä, kuka saa töitä ja kuka ei. Itseasiassa koko opiskeluni ajan on taidekoulussa painotettu enemmän verkostoitumista ja työllistymistä kuin luovuutta ja taidetta. Tätä pakkomielletä uran hankkimiseen ei näköjään pääse pakoon mihinkään. Opiskelu on työtä varten, ei oppimista.

Koska olemme luovia olentoja, tulee elämästämmekin taideteos.¹⁰

– Julia Cameron

Jos jatkamme tätä itsemme etäännyttämistä omasta luomisvoimastamme, jatkamme myös elämistä tässä maailmassa täynnä harmaita toimistorakennuksia ja tyhjää suorittamista.

⁹ Demi.fi 27.4.2017

¹⁰ Cameron 1992, 18.

VIRHEET

Koulussa opetetaan heti, että virheitä ei saa tehdä. Erehtyminen on väärin ja on opiskeltava enemmän. Hyvä oppilas ja valmis ihminen ei koskaan tee virheitä.

Tämä suorituskeskeinen mentaliteetti ja virheiden välttäminen tappaa luovuutemme. Tekemällä virheitä ja oppimalla olemaan väärässä opimme myös ymmärtämään ja tekemään toisin. Tietoisuutemme laajenee, kun ymmärrämme miksi ja miten teemme asioita. Se, että uskaltaa olla väärässä ei kuitenkaan tarkoita samaa kuin olla luova. Mutta jos et ole valmis olemaan väärässä, et koskaan tule keksimään mitään omaperäistä. Siksi en usko, että ihminen kasvaa tai oppii luovaksi, vaan ennemminkin meitä kasvatetaan pois luovuudesta.¹¹ Meitä opetetaan olemaan järjestelmällisiä, rationaalisia ja käyttämään järkeä kaikessa tekemisessämme. Mutta nämä asiat käsittävät vain hyvin pienen osan aivoistamme, joten miksi jätämme luovuuden, intuition, tunteiden, heittäytymisen ja kaiken poikkeavan tekemisestämme?

Jos tahdot taiteilijaksi, sinun on oltava valmis siihen, että tulet tekemään myös huonoa taidetta, paljonkin. Tutkijakin epäonnistuu monesti tutkimuksissaan ennen kuin löytää ratkaisun.

Taiteellinen aivopuolisko toimii tuntemusten tasolla, näön, äänen, hajun, maun ja kosketuksen kautta. Nämä ovat taian, magian elementtejä, ja magia on eräs taiteen perustekijöistä.¹²
– Julia Cameron

¹¹ Robinson 2006.

¹² Cameron 1992, 49.

POLKU KOHTI VAPAUTUMISTA

Tarve valmistaa tuottavia kansalaisia tähän maailmaan kuin liukuhihnalta vaikutti selkeästi myös oman itsenäistymiseni kynnyksellä tapahtuviin päätöksiin. Vallitseva ajatus siitä, että onnellinen elämä on yhtä kuin taloudellisesti turvattu elämä tarkoittaa myös tarvetta seurata pakkomielleisesti sen saavuttamiseen edellytettäviä toimintamalleja. Opiskele ja työllisty. ”Nuori ei saa pitää välivuotta eikä etsiä itseään ja sitä mitä elämältä haluaa, koska muuten maa kaatuu”¹³. Miten ihmeessä tähän maailmaan vasta totutteleva nuori ihminen voi tietää mitä tulevaisuudeltaan toivoo? Oletetaan, että valmistut tiettyyn ammattiin ja oppimisesi on tehty, vaikka todellisuudessa koko elämä on yhtä oppimista. Maailmassamme vallitsee tyytymättömyyden epidemia, joka mielestäni johtuu nimenomaan siitä, että ei anneta mahdollisuutta pysähtyä, hengähtää, antaa tilaa omille ajatuksille.

Näytelmäkirjailija Esa Leskinen havainnoi näkökulmakirjoituksessaan, kuinka yhteiskuntaamme hallitseva maailmankuva, jossa ihminen on ennen muuta rationaalinen, hyötyä etsivä eläin, on todellisuudessa johtanut muutamassa vuosikymmenessä länsimaiden talouden haaksirikon partaalle¹⁴. Tämä rahan palvomisen sekä talouskasvusta jatkuva paasaaminen kuvastavat nyky-yhteiskuntamme mentaliteettia. Kilpailu kasvaa, sillä uskonnon ja kollektiivisten aatteiden tilalle on tullut uusi jumala rahan muodossa, jolloin myöskin ihmisiä yhdistävät periaatteet ovat muuttuneet ajatukseen siitä, että jokainen on oman onnensa seppä ja ihmisen asema suhteessa toiseen on viime kädessä kilpailullinen¹⁵.

Tässä juoksukilpailussa päätin lähteä opiskelemaan dokumentaarista elokuvaa, koska johonkin oli mentävä. Olin siis onnekas siinä mielessä, että sain mahdollisuuden kuitenkin suuntautua taiteelliselle alalle, vaikka hieman haparoiden koitin ymmärtää mitä haluaisin tehdä.

Aloitin kansanopistolla, siirtyen sieltä Joensuun ammattikorkeakouluun. Taiteen tekeminen oli päällimmäinen intohimoni ja mitä tahansa opiskelin, halusin kaikin keinoin päästää luovuuttani virtaamaan. Elämä Joensuussa tuntui kuitenkin vajaalta. Siihen liittyi varmaan monta syytä, mutta käsittelin asian niin että en saanut toteutettua siellä taiteellista minääni. Hain siis uusiin kouluihin ja lopulta päädyin Turun Taideakatemiaan elokuvaalinjalle. Mutta kuten aiemmin mainitsin, taide ei näytä pääsevän oikeuksiinsa edes taidekouluissa.

Koin erinäisiä kriiseily -vaiheita opiskelujeni aikana, jolloin haaveilin lopettavani elokuvaopintoni ja lähteväni oppimaan ja tekemään sirkustaidetta, näyttelemistä, tanssia ja mitä milloinkin. Olin kateellinen monesti muille opiskelijoille, jotka olivat ”oikeita taiteilijoita” ja harmittelin sitä, etten aiemmin ollut ymmärtänyt lähteä niille aloille. Koin tehneeni väärät valinnat elämässäni ja opiskelu tuntui suorittamiselta ja päämäärättömältä. Lohduttelin itseäni ajatuksella että ”sitten kun... niin ehkä”. Tämä eksistentiaalinen kriisi kulminoitui vaihtovuoteeni Ranskassa. Suuren työmäärän lisäksi päivittäinen uuden kielen oppiminen ja ponnistelu uudessa ympäristössä ajoivat minut lopulta burn outiin. En

¹³ Leskinen 2012.

¹⁴ Leskinen 2012.

¹⁵ Leskinen 2012.

jaksanut, ei kiinnostanut. Otin elämäni suurimpia askelia kun päätin lopettaa vaihtovuoden kesken ja lähteä Irlantiin työskentelemään eri maatiloille. Päivittäinen fyysinen työ tuntui helpotukselta, kun iltaisin saattoi rentoutua ilman että työt seurasivat uniin.

Tämä pysähtyminen mahdollisti sen, että olen nyt viemässä elokuvaopintojani loppuun. Kaivaessani paljalla käsilläni multaa, kaivoin samalla itselleni rauhaa. Ymmärsin, että minulla ei ole kiire mihinkään, että mikään ei ole menetettyä. Että päätökset, jotka olen tähän asti elämässäni tehnyt eivät määritä tulevaisuuttani. Opin siis luottamaan elämään, koska myöskin kaikki päätökset joita olen tähän asti elämässäni tehnyt, ovat tuoneet minut tähän pisteeseen. Tähän hetkeen jolloin ymmärrän, että maailman ovet ovat avoinna. Ja minulla on niihin kaikkiin sopiva avain.

Kuva 2. Tuuli Tuominen: *Pelle mikä pelle.*

Mustikkametsä

Kuljen rosoista polkua
Silmiini osuu rehevät pensaat
Vesi kielellä kuljen niitä kohti
Mustikat huutavat poimimistaan
Kyykistyn keskelle pursuavia oksia
Koitan poimia, mutta tuo oksa ei ollutkaan hyvää
Käännyin ympäri
Tässäkin vain isoja, vetisiä pullukoita
Kuin mainoskuvasta
Kauniita, mutta eivät miltään maistu
Siirryn askeleen verran seuraavan oksan luo
Siinäkin vain kuihtuneita ja ryppyisiä
Pettymys lävistää minut
Samoin pieni oksa jonka päälle kyykistyin
Samoin tuhannet inisevät hyttyset
Jotka ilmestyvät tyhjältä
Ja tunkeilevat nyt korviini,
Sieraimiin, suuhun
Syljeskelen, huidon ja raavin
Mustikat näyttää paskoilta
Eikä maistu miltään
Tämä rehevä pensas
Keskellä unenomaista metsää
On muuttunut muutamassa minuutissa kiusankappaleeksi
Joka nipistää, nälvii ja nauraa
Minulle ja minun mustikasta värjäytyneelle mekolle
Ja kaikille mun naamasta valuille eritteille
Ja niiden mukana valuille hytysille

Hermot menee,
Ämpäri on tyhjä
Ja naama hiessä

Kömmin pirullisesta pettymyksen puskaista
Käännyin, kompastun ja kaadun

Ja siinä
Silmieni edessä yksinäinen mustikka
Musta mustikka
Irrotan sen hellästi oksastaan
Ja vien hitaasti suulleni
Maukas mustikka
Metsä syttyy väreistä eloon
Hyttyset ovat kadonneet piiloon
Vähintäänkin näkymättömiin
Ämpäri on täyttynyt mauista

Palaan polulle
Loikin pitkin unenomaista metsää
Silmiini osuu rehevät pensaat
Vesi kielellä kuljen niitä kohti

(Tuuli Tuominen)

ANTAUTUMINEN

ROSOISET POLKUNI

Taiteentekoprosessi on minulle kuin elämä itsessään. Elämää mustikkametsässä. Jatkuvasti kuljen, kompastun, opin virheistäni, löydän jotain kaunista, jatkan kulkemista ja kompastun uudelleen.

*"Kun minä surin kyvyttömyyttäni saada yhtään runoa valmiiksi, hän siteerasi minulle Paul Valérya: 'Runoilijat eivät saa runojaan valmiiksi, he vain jättävät ne oman onnensa nojaan'."*¹⁶

Yksi suurimpia ongelmia minulle taiteen tekemisessä on ollut pakkomielle saada teos valmiiksi. Ja se oikeastaan perustuu ennemminkin jatkuvaan luuloon siitä, että taide voisi olla lopullinen, päätetty. Mutta olen huomannut, että oikeastaan vasta kun uskallan päästää teoksesta irti, kun uskallan tosiaankin jättää sen oman onnensa nojaan niin silloin teos viekin itse itsensä loppuun. On siis oleellinen osa taidetta tehdessä ymmärtää päästää irti tuotoksestaan.

Performanssitaiteen "isoäiti" Marina Abramovic puhuu siitä, kuinka ensin sinun on annettava kaikkesi, laitettava itsesi täysin likoon. Sitten kun tiedät tehneesi aivan kaiken, päästät kokonaan irti. Kuten tiedemies joka istuu laboratoriossaan vuosia yrittäen löytää mikrobin tai atomin, mutta mitään ei tapahdu. Sitten yhtenä päivänä hän lähtee kävelylle, saa yhtäkkiä idean ja tekee mullistavan löydön. Kun päästät irti, asiat alkavat tapahtua itsestään ja siinä intuitio astuu kuvaan. Se on se hetki jolloin muutos tapahtuu, ei ainoastaan taiteessa vaan kaikessa. Se tapahtuu silloin kun et sitä odota.¹⁷

Koin suurta stressiä taiteellisen opinnäytetyöni esituotanto -vaiheessa. Tein monta kuukautta jatkuvaa työtä sen eteen ja loppua kohden aloin olemaan melko ahdistunutkin. Tuntui, että aikani kului tuotannollisten asioiden parissa, eikä luovalle työlle jäänyt sijaa. Noin viikkoa ennen kuvauksia jokin naksautti minussa. Olo oli kuin stressi olisi ylittänyt sietokyvyn rajat ja siten haihtunut ilmaan. Siispä otin kuvaukset vastaan tyyneydellä. Sellaisella rauhalla jota en ollut tuntenut useampaan kuukauteen. Olin siis antanut kaikkeni ja oikean hetken koittaessa, intuitio otti vallan ja vapauden toimia ilman stressin rajoitteita.

Teos alkaa elämään omaa elämää. Runo jätetään oman onnensa nojaan. Elokuva kertoo uudenlaisen ja yksityisen tarinan jokaiselle katsojalleen erikseen. Laulu kuiskaa henkilökohtaisia salaisuuksia kuulijalleen. Ja nämä kaikki saattavat olla jotain aivan muuta, kuin mitä se on alun perin tekijälleen merkinnyt.

Taiteessa säilyy selittämätön maagisuus. Se jokin johon emme voi loogisella aivopuoliskollamme tarrautua vaikka kuinka yrittäisimme. Se pitää tuntea.

¹⁶ Smith 2010, 184.

¹⁷ Gunnsteinsdottir & Ólafsdóttir 2016.

*Taiteen kieli on mielikuvan ja symbolin kieli, se on sanaton kieli silloinkin kun yritämme tavoittaa sitä sanoilla.*¹⁸

Taiteilijat jotka ovat maallaneet tunnetuimpia luolamaalauksia ovat kenties ottaneet askeleen taakse ja katsoen tekelettään miettineet, "minäkö tuon olen tehnyt?". He ovat mahdollisesti tunteneet olevansa vain välikätenä, päästessään toisesta maailmasta tulvivat kuvat elämään luolan seinämille. Samanistisessa kulttuurissa, jossa muutenkin kommunikoidaan henkiolentojen kanssa ja ollaan tiivisti yhteydessä muihin maailmoihin ei ole vaikea uskoa, että taiteilijat ovat maallaneet transsissa ja uskoneet saavansa toimeksiantonsa jostain toisesta maailmasta.¹⁹

Aina kun saan aikaan jonkinlaisen teoksen missä tahansa muodossa, oli se piirros, runo, ehkä laulu, tuntuu että unohdun siihen tekemiseen. Menen luolataiteilijoiden tavoin tietynlaiseen "transsiin", jossa joku muu tuntuu ohjaavan tekemisiäni. Olen niin uppoutunut siihen, että tietyllä tapaa herään siitä transsista ja hieman hämmennyksissäni saan ihailta jotain kaunista, jonka olen juuri päästänyt maailmaan. Tämä ei tietenkään tapahdu aina kun teen jotain luovaa. Joskus tekeminen on tuskallista ja raastavaa, eikä tuota mitään. Joskus prosessi on pitkä ja väsyttävä, jossa on mukana ehkä välähdyksenomaisia oivalluksia jotka iskevät kuin salama, ja vasta kovan puurtamisen jälkeen teos pääsee jonkinlaiseen muotoon.

Tämä tuntuu olevan monelle taiteilijalle myös ikuinen päänvaiva. Miten päästä siihen "transsiin"? Siihen luovaan tilaan jolloin tuntuu kuin koko universumi virtaisi lävitse tuoden kaiken puolestasi tähän maailmaan. Tämän tuskailun myötä uskon monen taiteilija - stereotyypin saaneen alkunsa.

Perinteinen käsitys taiteilijasta on köyhä, kärsivä, ahdistunut ja todennäköisesti viinaan, huumeisiin ja seksiin menevä henkilö. "Näennäisesti taide syntyy tuskasta, mutta se johtuu siitä, että tuska keskittää huomionme yksityiskohtiin, kuten menetetyin rakastetun kaulan kaareen"²⁰. Vaikka on useita erittäin lahjakkaita taiteilijoita, jotka ovat viettäneet kärsimyksen täyteistä elämää uskon, että he ovat ennemminkin ihmisiä, jotka ovat ymmärtäneet käsitellä tuskaansa taiteen keinoin. Siksi se on niin valloittavaa, kaunista, surullista ja ihmeellistä. Koska se on aitoa. He ovat käyttäneet luovuuttaan kanavana, jotta saisivat edes hetken helpotusta tuskansa keskellä.

We fear violence less than our own feelings. Personal, private, solitary pain is more terrifying than what anyone else can inflict.
- Jim Morrison

Aiemmin puhuin siitä, kuinka tänä päivänä uskotaan luovuuden lähtevän ihmisestä itsestään, ennemminkin kuin taiteilijan saavan luovuutensa *geniukseltaan*. Tämä saattaa olla myös osasyynä nykypäivän taiteilijan liiankin yleiselle ahdistukselle. Mutta jos annamme mahdollisuuden meidän luovalle mielelle laajentua, ennemmin kuin vaatia siltä

¹⁸ Cameron 1992, 49.

¹⁹ Lundberg 2010, 93.

²⁰ Cameron 1992, 49.

jatkuvaa tulosta, taiteellinen työ voi olla tuskallisen sijasta antoisaa. Luovan prosessin näkeminen joko taistelutantereena tai leikkikenttänä, on henkilökohtainen valinta.²¹

HUMMERIT KUORESSA

Mistä idea saa alkunsa? Harvemmin itse olen päättänyt tekeväni elokuvan tai kirjoittavani runon, ja seuraavaksi vain toteuttanut sen. Tekeminen lähtee ideasta, joka syttyy kuin lamppu. Joskus idea herää mielessä ja toteutuu mitä pikimmiten, toisinaan se kestää vuosia. Näin kävi taiteellisen opinnäytetyöni Prosopagnosian kanssa.

Istuin muutama vuosi sitten ystäväni kanssa oluella. Paikka oli vanhanaikaisen tyylikäs, katosta roikkui matalalla lamppuja pöytien ylle. Pöytämme luo saapui ystäväni tuttu ja alkoi jutella ystävälleni. Hän jäi seisomaan pöydän äärelle niin, että katosta roikkuva lamppu jäi välillemme estäen minua näkemästä tätä henkilöä kunnolla. Kuunnellessani kuinka hän puhui, kummastelin peitettyjen kasvojen aiheuttamaa tunnetta. Ymmärsin, että kasvoissa on jotain todella merkittävää. Muistelin kuinka sanotaan, että silmät ovat ikkuna ihmisen sieluun. Aloin pohtimaan mitä kasvot meille kertovat, jos kerran tunne niiden näkemisen tarpeesta on niin voimakas.

Luovuus vaatii siis ainoastaan hereillä oloa, ympäristönsä havainnointia. Idea oli lähtenyt muhimaan päässäni. Kuvittelin hahmoa, joka elää maailmassa jossa kaikkien kasvot ovat häneltä peitettynä. Vaikka kuinka hän yrittäisi, hän ei kykenisi tunnistamaan tai erottamaan ihmisiä toisistaan. Pian tämän jälkeen sain kuulla ystäväältäni kasvosokeudesta (Prosopagnosiasta), eli kyvyttömyydestä tunnistaa kasvojen piirteitä. Tästä lähdin sitten työstämään elokuvaa, josta en siinä vaiheessa vielä tiennyt tulevan opinnäytetyöni.

Prosessi on ollut yhtä vuoristorataa. Helpointa todennäköisesti oli siinä vaiheessa kun idea sai alkunsa. Silloin se oli vapaata tajunnanvirtaa, jatkuvaa ympäristön havainnointia ja tarinan itsestään rakentumista ilman minkäänlaisia aikarajoitteita tai vaatimuksia. Silloin en tiennyt mitä tulisi tapahtumaan, saatikka milloin. Se oli haaveilua ja elokuvan rakentamista mielessä odottaen, että hetki koittaisi jolloin se olisi synnyttävä tähän maailmaan.

Aina silloin tällöin tein muistiinpanoja, kirjoitin ylös tuntemuksia ja inspiraation lähteitä, kuten lauluja jotka kuvastivat minulle tarinassa vallitsevan maailman tunnelmaa.

Tämä oli siis vasta alkua. Kun olisin juuri istunut vaunuun joka lähtee liikkeelle, hitaasti ja jännittävästi nousten ensimmäistä mäkeä ylös. Huipulle päästyä, pienen pysähtymisen jälkeen lähdetään syöksymään kohti maata vain noustaksemme jälleen ylös.

Näin minä sen päätin, että jos kerran tässä taiteellinen opinnäytetyö pitää tehdä, niin olkoon se tämä. Oli aika, ja etenkin mahdollisuus, tuoda se nyt päivänvaloon. Sen aloittaminen ei kuitenkaan käynyt aivan yksinkertaisesti. Uskon, että taide odottaa tekijältään valmiutta. Se

²¹ Gilbert 2009.

ei tule milloin vain, se vaatii sinulta antautumista ja tietynlaista alitajuista tietoisuutta ennen kuin suostuu näyttäytymään.

Vasta vuotta sen jälkeen kun pyrin ensimmäistä kertaa aloittamaan käsikirjoittamista onnistuin pääsemään tähän ”transsiin”. Sen vuoden aikana availin vielä useita solmuja itsessäni, jotka olivat erottamattomasti kytköksissä elokuvan teemaan. En voinut lähteä käsittelemään sosiaalista pelkoa ja vaikeutta ymmärtää itseään ennen kuin kohtaisin itseni. Elokuva on siis hyvin henkilökohtainen, mutta minulle taide on sitä ollut aina. Minun on vaikea kuvitella, että voisini päästää luovuuden virtaamaan lävitseni ilman, että vääjäämättömästi osia minusta tarttuisi mukaan teokseen.

Luovuus ja taide ovat auttaneet minua ymmärtämään itseäni ja elämää paremmin. Siksi uskon luovuuden tärkeyteen. Meillä kaikilla on omat mörkömmet, sisäiset taistelut, ja näin ollen myös jokainen meistä tarvitsee työkaluja tunteidemme käsittelyyn²². Jättämällä järkeilyn hetkeksi sivuun voimme päästää itsestämme uusia voimavaroja pintaan. Voimme lapsenomaisesti raivoten heittää maalipurkkeja päin seinää.

Monesti opittu itsekritiikki ja ”omat totuudet” osaamisestamme tuhoavat luovuutemme²³. Emme uskalla ottaa askelia kohti tuntematonta, poistua epä mukavuusalueiltamme, sillä se saattaisi paljastaa meistä jotain. Mitä me sitten pelkäämme paljastuvan? Lapsi tekee mitä haluaa, pelkäämättä mitä mieltä muut ovat, ajattelematta mahdollista kritiikkiä. Aikuistuessamme meistä tulee uskomattoman haavoittuvaisia. Menestyminen ei salli herkkyyden ja pelon paljastumista. Nämä ovat juurikin ne asiat jota taide meiltä vaatii.

”On tärkeää tiedostaa luovuutemme saamat iskut ja surra niitä, muuten niistä tulee tukahduttavaa arpikudosta luovuutemme päälle, joka estää niitä kasvamasta.”²⁴

Rabbi Abraham Twerski kertoo meille hummerin kasvusta. Hummeri on eläin joka sisältä on pehmeä, mutta kuori on kova. Eläimen kasvaessa se alkaa tuntemaan olonsa epä mukavaksi ja ahtaaksi kuorensa, joten se hakeutuu kiven alle rikkomaan kuorensa ja alkaa kasvattamaan uutta. Tämän hummeri toistaa useaan otteeseen, kasvaen näin suuremmaksi ja suuremmaksi. Twerski toteaa, että jos hummereilla olisi lääkäreitä, tuntiessaan olonsa epä mukavaksi ne menisivät lääkäriin ja saisivat Valiumia vaivoihinsa, pysyen aina pieninä. Joten kasvaakseen hummerin täytyy tuntea olonsa epä mukavaksi.²⁵

Meidänkin pitäisi tunnistaa olomme, ja sen muuttuessa epä mukavaksi käyttää lukuisia tarjolla olevia työkaluja kuoremme rikkomiseen. Taide on yksi niistä työkaluista.

²² Ketonen 2013, 13.

²³ Ketonen 2013, 7.

²⁴ Cameron 1992, 74.

²⁵ Twerski 2009.

Joskus taide on itsensä täydellistä paljastamista, "alastomana" ja haavoittuvaisena olentona esiintymistä.

Kuva 3. Marina Abramovic: *Rhythm 0*

Joskus puolestaan se on vihjeillä ja mystisyydellä varustettua salakieltä.

*Jos tietäisit kaiken mikä kätkeyty on salaisuuksien taloon,
Jos tietäisit, jospa tietäisitkin, katsoisitko minuun enää noin?
- Joose Keskitalo, Salaisuuksien talo*

Olen usein pohtinut kenelle teen taidettani, jos se kantaa niin paljon minusta. Miksi joku olisi kiinnostunut teoksesta, jossa minä käsittelen (tai en) omia tunteitani, aina kuitenkin itseni siihen sisällyttäen?

*"Siinä piilee fiktion kummallinen voima - tarinan kautta ihminen kiinnostuu toisesta, jättää hetkeksi itsensä ja astuu askeleen kohti toista, ja mahdollisesti näkee sen yhteisen pohjan joka yhdistää toista ja itseä [...]. Sillä, onko tarina "totta" vai ei, ei ole merkitystä. Merkitystä on vain tuolla askeleella itsestä kohti toista. Kaikki me synnymme, kasvamme, vanhenemme ja kuolemme samalla tavalla. Kaikki me kaipaamme ja pelkäämme samoja asioita."*²⁶

Ehkä taide tosiaan on se yksi ja ainoa kieli jota kukaan ei kykene omimaan. Joka on kaikille, sekä tavoiteltavissa että tavoittelemattomissa.

²⁶ Leskinen 2012.

MINUSTA SINUUN

Aiemmin kohdassa *Polku kohti vapautumista*, mainitsin ihmisten keskuudessa vallitsevasta kilpailusta. Siitä kuinka rationaalista ajattelua painottaen, ihmisten suurin ja lähes ainoa tavoite on turvata elämänsä taloudellisesti. Tämä aiheuttaa ihmisten eriytymistä toisistaan ja empatian katoamista, sillä jos jokaisella on mahdollisuus ja vastuu omasta varallisuudestaan, tarkoittaa se myös sitä, että köyhä ihminen on itse syyllinen epäonneensa. Olen usein kuullut läheisen sukulaiseni moittivan niitä kerjäläisiä jotka ”vain istuvat” ja kerjäävät, sen sijaan että esittäisivät jotain. Kärsivä ihminen ei siis ansaitse apua, ellei työllä nimenomaan *ansaitse* sitä. Ei ajatella tämän pahvilaatikon päällä palelevan ihmisen mahdollista taustaa tai tilannetta, vaan halutaan että hän tanssii meille kuin sirkusapina, jotta elämänsä ansainnut varallisuuden sankari alentuu heittämään lantin. Kyseessä on näköalattomuutta, omaan napaan tuijottelua sekä kyvyttömyyttä samaistua kanssaihmiseen. *”Tämä pelon ja ahneuden synnyttämä merkityskato on aikamme suurin mielenterveysongelma”*²⁷.

Maaailma elää kriisissä. Meitä kohtaa luonnonkatastrofit. Kärsimys ja empatian puute vallitsevat yhteiskunnissamme. Henkilökohtaisen talouden turvaaminen täyttää päivämme. Miten nämä asiat sitten taiteeseen liittyvät?

Luovuus on mielestäni erottamaton osa ihmisen luontoa, mutta tämä ei ole yleinen käsitys yhteiskunnassamme, joka johtaa intuition ja mielikuvituksen systemaattiseen tukahduttamiseen. Pohdin sitä miten tämän yhteiskunnan suhtautuminen taiteeseen vaikuttaa ihmisen mahdollisuuteen käyttää omaa luovuuttaan. Jos vähättelemme taiteen merkitystä, vähättelemme myös taiteeseen sisältyviä tekijöitä. Tunteet, heittäytyminen, näyttäytyminen, suru, pelko, ilo, riemu. Mahdollisuus käsitellä avoimesti ja vapaasti pelkojamme. Etenkin tämä tuntuu olevan vieras käsite ihmisten keskuudessa. Emme uskalla avata itseämme muille, koska pelkäämme paljastuvamme. Siispä käännyimme sisäänpäin ja sulkeudumme. Omassa ahdistuksessaan on myös vaikea antaa toiselle ihmiselle mahdollisuutta avautua, ja jos joku niin tekee, empatian tilalle nousee katkera viha.

*”Ensimmäinen askel ulos ahdistuksen umpikujasta on siis myöntää, että kyllä, maailmassa on olemassa jotakin rahaa korkeampaa. Toinen askel on astua ulos rationaalisen alueelta, sinne missä ei ole syytä, seurausta, logiikkaa, tulosvastuuta tai kustannusvajeita. Tämä on se paikka jossa ihmisen keskus todella sijaitsee. Kyseessä on taiteen ja hengen alue, jolle on tyypillistä, että se käsittelee asioita holistisesti ja vaistonvaraisesti, kykenee välittämään tunteita tai vaikutelmia ilman, että niitä tarvitsee selittää.”*²⁸

Aloittaessani kirjoittamaan tätä opinnäytetyötä minulla oli vain suuntia, määrittelemättömiä ajatuksia ja vuosien mittaan kertyneitä pohdintoja.

²⁷ Leskinen 2012.

²⁸ Leskinen 2012.

En voi väittää sanelevani totuuksia, sillä en usko sellaisia edes olevan. Uskon siihen, että maailmankaikkeus on jatkuvassa liikkeessä, joten niin on totuudetkin. Me olemme värähtelyä, muovautuvia virtauksia energiaa, joten on järjetöntä ja turhaa yrittää tarrautua totuuksiin. Mutta uskallan ehdottaa vaihtoehtoja. Näkemyksiä, merkityksiä ja mahdollisuuksia. Niiden parissa olen kahlannut tämän kirjoituksen myötä. Olen tutkinut ja pohtinut mitä taide on, sen loputtomia ulottuvuuksia meidän maailmassamme.

Julia Cameron pyytää meitä ajattelemaan universumia suunnattomana sähkömerenä, jonka osasia me kaikki olemme. Hän osoittaa, että avautuminen luovuudelle muuttaa meidät pelkästä laineilla keinuvasta lastusta toimivammaksi, tietoisemmaksi ja vaikutusvaltaisemmaksi osaksi tuota ekosysteemiä.²⁹ Minun on helppo kuvitella itseni perunalastuksi, joka on epätoivoisesti elämänsä ajan yrittänyt pysyä kuivana laineilla kelluen. Vasta antauduttuani upposin osaksi tuota valtavaa merta, ja kokonainen merenalainen maailma avautui minulle.

*Art enables us to find ourselves and lose ourselves at the same time.
- Thomas Merton*

Taide itsessään on työkalu, paitsi omien pelkojemme käsittelyyn, myös intuition ja luovuuden vapauttamiseen. Se auttaa meitä avartamaan suhtautumistamme maailmaan ja elämään.

Taide on myös väline samaistumiseen. Toisen ihmisen ymmärtämiseen ja yhteyden rakentamiseen. Taide on silta toisiimme, ja kaipaamme epätoivoisesti tämän yhteyden elvyttämistä.

Olen ymmärtänyt, että jatkuva eksistentiaalinen kriisini johtuu tyytymättömyydestä ja sen tunnistamisesta. Tarvitsen näitä kriisejä, jotta voin kasvaa kuin hummeri.

*But we don't have the money
Money makes the wheels and the world go round
Forget about it honey*

Make me dance, I want to surrender

-Belle & Sebastian

²⁹ Cameron 1992, 19.

LÄHDELUETTELO

Cameron, Julia (1992) Tie luovuuteen – Henkinen polku syvempään luovuuteen. Suom. Pekka Pakkala. Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu 2014. Helsinki: Like Kustannus Oy.

Elizabeth Gilbert: Your Elusive Creative Genius (2009) Ted Talk. Viitattu 12.4.2017
https://www.ted.com/talks/elizabeth_gilbert_on_genius?language=fi

Gibran, Khalil (1923/1966) Profeetta. Suom. Annikki Setälä. Hämeenlinna: Arvi A. Karisto Osakeyhtiön laakapaino.

Innsaei – the Sea within (2016) Gunnsteinsdottir, Hrund & Ólafsdóttir, Kristín. Klikk Productions & MET Film Production.

Ken Robinson: Do schools kill creativity? (2006) Ted Talk. Viitattu 16.4.2017
https://www.ted.com/talks/ken_robinson_says_schools_kill_creativity

Ketonen, Emma (2013) Elokuva tunteiden tulkkina: Elokuva katsojan hyvinvoinnin edistäjänä. Opinnäytetyö. Elokuvan ja television koulutusohjelma. Tampere: Tampereen ammattikorkeakoulu.

Leskinen, Esa (2012) Näkökulma: Taide pelastaa kilpailulta. Voima. Yhteiskunta. 20.2.2012. Viitattu 25.4.2017 <http://voima.fi/artikkeli/2012/nakokulma-taide-pelastaa-kilpailulta/>

Lundberg, Ulla-Lena (2010) Metsästäjän hymy – Matkoja kalliotaiteen maailmassa. Suom. Leena Vallisaari. Porvoo: Bookwell Oy (2014)

Mäkelä, Maarit (2003) Saveen piirtyviä muistoja. Subjektiivisen luomisprosessin ja sukupuolen representaatioita. Väitöskirja. Taideteollinen korkeakoulu. Hollola: Salpausselän Kirjapaino Oy.

Nylén, Antti (2010) Halun ja epäluulon esseet. Turku: Savukeidas Kustannus.

Simes, Iida (2017) Taideteoksia myötätunnosta. Voima. No 2/2017, 24.

Smith, Patti (2010) Ihan kakaroita. Just kids. Suom. Antti Nylén & Risto Ahti. WSOY. (ensimmäinen painos) Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Siltala.

Svinhufvud, Kimmo (2010) Gradutakuu. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Rabbi Dr. Abraham Twerski On Responding To Stress (2009) JINSIDER. Viitattu 26.4.2017
<https://www.youtube.com/watch?v=3aDXM5H-Fuw>

KUVALUETTELO

Kuva 1. Kalliomaalaus, Lascaux'n luola, Ranska. Viitattu 12.4.2017

<http://beforeitsnews.com/alternative/2013/08/oldest-rock-art-in-north-america-revealed-2737272.html>

Kuva 2. Tuuli Tuominen. Pelle mikä pelle (2015).

Kuva 3. Marina Abramovic: *Rhythm 0* (1975) Viitattu 19.4.2017 <https://s-media-cache-ak0.pinimg.com/originals/f6/a8/3f/f6a83f26438553797be0113dbd30835f.jpg>